

Likalönsfrågan i stöpsleven

Vid behörighetslagens genomförande 1925 var läget på arbetsmarknaden annorlunda än vad nu är fallet. En av de ledande principerna då var den s.k. behovsprincipen, den lön en man rimligen skulle kunna försörja sig och sin familj på ansågs proportionellt böra vara större — även om det gällde samma arbete — än en kvinnas.

Utvecklingen har numera gått i den riktningen att behovsprincipen är förlegad. Därav tordé rimligen följa att även en omvärdering av kvinnornas lönesättning måste ske.

Sedan årtionden tillbaka har föreningen sett som sin största uppgift att fästa statsmakternas uppmärksamhet på de missförhållanden som råda och försökt verka för att bringa kvinnornas löner i nivå med männens.

I januari 1947 tillsatte Kungl. Maj:t en kommitté, benämnd likalönskommittén, vilken — populärt talat — skulle ha till uppgift att utreda frågan om kvinnornas arbetsuppgifter voro underbetalade i förhållande till männens. Utrednings-

männen äro generaldirektören A.E.V. Swartling, ordförande, statskommisariern B. E. Jonsson, riksdagsmännen Ebon Andersson och H.R. Nilson i Spånstad, ombudsmännen Siri Ekendahl och Sam Larsson samt undertecknad Karin Almgren. Såsom sekreterare fungerar postassistenten Tore Olsson.

I syfte att väcka intresse samt stimulera till personliga insatser avse vi att i en serie artiklar i detta och följande nummer av tidningen låta medlemmarna följa utvecklingen på likalönsområdet. Vi börjar med en historisk tillbakablick, vilken är nödvändig för att rätt förstå vad som sker i det som synes ske.

Det dröjde länge innan man här i landet fick upp ögonen för att kvinnor kunde användas för andra uppgifter än arbete i kök och jordbruk. Anställning i statlig tjänst var sålunda ända in på 1850-talet förbehållen männen. När statsmakterna slutligen beslöt sig för att anlita kvinnlig arbetskraft, såsom folkskollärare, skedde det under den motiveringen att »dessas löner

Preliminärt ha vi kommit fram till att vår medlemsavgift kommer att belöpa sig på 2 kronor och 50 öre per månad. För de medlemmar som äro dubbelanslutna, d.v.s. tillhöra annan fackorganisation, kommer givetvis avgiften att bli lägre.

Majoriteten av medlemmar i de stora personalföreningarna, som beretts tillfälle att ta ställning till frågan om avgiftshöjningen i samband med frågan om förenin-

gens fortbestånd, har förklarat sig acceptera förslaget om förhöjd avgift.

Nu går frågan vidare till er alla som inte äro med i de stora personalföreningarna: Vill ni att föreningen skall fortbestå och arbeta efter de linjer den alltid gjort? I så fall äro ni också med på den blivande avgiftsförhöjningen, som endast är en naturlig följd av föreningsarbetets intensitet.

Karin Almgren

voro så dåliga att de knappast kunde påräkna så mycket för sitt uppehälle som en vanlig dagakarl». Den fortsatta utvecklingen gick långsamt och det dröjde till i början av 1900-talet, innan kvinnorna fingo tillträde till biträdesbefattningarna inom de statliga verken. Att så skedde motiverades med att »de låga lönerna för dessa befattningar icke försloge till uppehälle för en tjänstemannafamilj samt att arbetet vore av så föga kvalificerat slag att det mycket väl kunde utföras av kvinnor».

I sanning ett erkännande av den kvinnliga prestationsförmågan!

Numera har man nått så långt att alla statliga tjänster utom prästtjänsterna äro öppna för kvinnorna, vilket är ett framsteg som vi konstatera med glädje. Men när det gäller likaberättigande i lönehänseende står man i det närmaste kvar och stampar på samma fläck som i början på 1920-talet, då för män och kvinnor tillämpades olika löneplaner, av vilka männens givetvis var vida förmånligare. Kvinnorna hade sålunda en grundlön som icke uppgick till 3/4 av männens och voro dessutom i andra avseenden väsentligt sämre ställda.

Vid 1923 års riksdag nådde man fram till ett erkännande i princip av att kvinnorna voro berättigade till lika lön. Denna nya giv blev dock till fördel huvudsakligen för de kvinnor med akademisk examen, vilka i konkurrens med männen erhöillo befattningar som tidigare uteslutande varit tillsatta med manliga innehavare. Ej ens för detta fåtal blev likalönsprincipen helt genomförd, då de liksom givetvis även övriga kvinnliga befattningshavare först långt senare fingo rätt att uppbära det sista ålderstillägget.

Statsmakternas dåvarande inställning till det stora flertalet kvinnliga befatt-

ningshavare, vilka uppehöll lägre befattningar, framgick av följande uttalande av chefen för finansdepartementet: I 1925 års statsverksproposition: »Ifrågavarande kvinnliga befattningshavare hava erhållit sina befattningar med de avlöningsförmåner som för dem äro bestämda och då dessa förmåner i stort sett äro goda i jämförelse med den allmänna arbetsmarknadens löner samt några rekryteringssvårigheter icke yppat sig eller kunna förväntas uppstå saknas enligt min mening giltig anledning ett bereda dem någon avsevärd löneförhöjning». Denna departementschefens uppfattning blev vägledande vid 1925 års lönereglernas genomförande. Visserligen överfördes de kvinnliga befattningshavarna till den löneplan, som var avsedd för männen, men vid överföringen lades ej en värdering av arbetsuppgiften till grund för lönesättningen, utan vederbörande placerades i den lönegrad, där lönen närmast översteg den tidigare lönen. Den skillnad i lönehänseende, som tidigare rådde, kom alltså att bli bestäende. För att i möjligaste mån dölja detta gav man olika benämningar åt manliga och kvinnliga befattningar med samma arbetsuppgifter. Sedan gick det lättare att försvara kvinnornas oskäligt låga löneställning, ty vem kunde väl bevisa att en kvinnlig befattning var likvärdig med en manlig med motsvarande arbetsuppgifter men med annan benämning?

Så var det på den tiden och så är det ännu i dag. Den diskriminering av kvinnornas arbetsinsats, som blev resultatet av 1925 års lönereglering, består alltså.

Med denna tillbakablick på gångna tider ha vi velat klargöra, att lönesättningen för det stora flertalet kvinnliga statstjänstemän skett efter kön och ej efter värdering av arbetsuppgifterna.

Karin Almgren